

## Erklæring om investeringsbeslutningers vigtigste negative indvirkninger på bæredygtighedsfaktorer

Finansiell markedsdeltager: PenSam Pension

LEI kode: KH5WLG8F7WO34IHOSP67

### Indholdsfortegnelse

1	Sammenfatning.....	2
2	Beskrivelse af de vigtigste negative indvirkninger på bæredygtighedsfaktorer .....	3
3	Beskrivelse af politikker for identifikation og prioritering af de vigtigste negative indvirkninger på bæredygtighedsfaktorer .....	5
3.1	Governance .....	5
3.2	Monitorering og eksklusion af selskaber/lande.....	6
3.3	Fokusområde: Klima.....	6
3.4	Fokusområde: Ansvarligt byggeri.....	8
3.5	Fokusområde: Arbejdstagerrettigheder .....	8
4	Politikker for aktivt ejerskab .....	8
4.1	Sammenfatning.....	9
5	Henvisninger til internationale standarder .....	10
6	Historisk sammenligning .....	11

## 1 Sammenfatning

PenSam Pension tager hensyn til de væsentligste negative indvirkninger af sine investeringsbeslutninger på bæredygtighedsfaktorer. Denne erklæring er den konsoliderede erklæring om de væsentligste negative indvirkninger på bæredygtighedsfaktorer fra PenSam Pension. Erklæringen omfatter pensionsproduktet 'Fleksion', som er produktet, der udbydes til nye medlemmer ved nytegning i PenSam, samt de øvrige pensionsprodukter (produkter under afløb, der ikke tilbydes ved nytegning) i PenSam Pension.

Denne erklæring om de vigtigste negative indvirkninger på bæredygtighedsfaktorer (PAI) omfatter referenceperioden fra den 1. januar 2023 til den 31. december 2023. Det er iht. SFDR-lovgivningen (Disclosureforordningen) andet år (2023), at PenSam Pension offentliggør PAI-tal. Der er således i år medtaget en forklaring af udviklingen fra 2022 til 2023, hvor det er vurderet relevant.

PenSam Pensions offentliggørelse af PAI-indikatorer omfatter samtlige 18 obligatoriske indikatorer, herunder:

- 9 indikatorer for klima- og miljø
- 5 for sociale og personalemæssige spørgsmål
- 2 for investeringer i stater og supranationale organisationer
- 2 for investeringer i fast ejendom

Hertil kommer 2 frivillige indikatorer (1 for klima samt 1 for sociale- og personalemæssige spørgsmål), så den samlede PAI-oversigt består af i alt 20 indikatorer. PAI-indikatorerne er beregnet i samarbejde med data- og analysevirksomheden Sustainalytics. Med henblik på beregning af PAI-indikatorerne, er der for nuværende en datadækning på tværs af PenSams investeringsportefølje på ca. 58 % for år 2023 (55 % i år 2022).

Der er i dag ikke tilfredsstillende datadækning på den unoterede del af PenSam Pensions investeringsportefølje. For at imødegå og forbedre dette, har PenSam Pension, i samarbejde med øvrige pensionselskaber i Danmark, igangsat et arbejde med at indhente ESG-data via spørgeskemaer. Der er ligeledes dialog på brancheniveau om, hvordan der sikres bedre/fuld datadækning af PAI-data på det unoterede område.

## 2 Beskrivelse af de vigtigste negative indvirkninger på bæredygtighedsfaktorer

(PAI) Indikator for negativ indvirkning på bæredygtighed:	Parameter:	Enhed:	Indvirkning i PSP 2023	Indvirkning i PSP 2022	Indvirkning i PSP 2021	Note (2023-tal):	Forklaring (udvikling 2022 til 2023):	Trufne og planlagte foranstaltninger og mål fastsat for kommende referenceperiode:	
Drivhusgas-emissioner (mandatory)	1. Drivhusgasemissioner	Scope 1 udledning	Ton CO2 ækv. 130.104,51	99.820,48	Ikke opgjort		Udviklingen tilskrives porteføljesammensætning, samlet markedsværdi og aktivitet i underliggende selskaber	Se afsnit 3.2 og 3.3	
		Scope 2 udledning	Ton CO2 ækv. 53.713,65	41.584,69					
		Scope 3 udledning	Ton CO2 ækv. 1.541.714,94	1.013.676,56					
		Samlet udledning	Ton CO2 ækv. 1.725.771,34	1.154.583,26					
	2. CO2-aftryk	CO2-aftryk (scope 1+2)	Ton CO2 ækv./ mio. EUR investeret	33,51	30,71	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.3
		CO2-aftryk (scope 1+2+3)	Ton CO2 ækv./ mio. EUR investeret	313,76	251,53				
3. Investeringsmodtagende virksomheders drivhusgasemissionsintensitet	Investeringsmodtagende virksomheders drivhusgasemissionsintensitet (scope 1+2)	Ton CO2 ækv./ mio. EUR indtægter	76,95	106,57	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.3	
		Investeringsmodtagende virksomheders drivhusgasemissionsintensitet (scope 1+2+3)	Ton CO2 ækv./ mio. EUR indtægter	785,84					712,44
4. Eksponering for virksomheder, der er aktive i sektoren for fossile brændstoffer.	Andel af investeringer i virksomheder, der er aktive i sektoren for fossile brændstoffer	% involved	3,56%	3,91%	Ikke opgjort		Udviklingen tilskrives porteføljesammensætning, herunder eksklusioner	Se afsnit 3.2 og 3.3	
5. Andel af forbrug og produktion af ikke-vedvarende energi.	Andel af investeringsmodtagende virksomheders forbrug af ikke-vedvarende energi og produktion af ikke-vedvarende energi fra ikke-vedvarende energikilder i forhold til vedvarende energikilder udtrykt i % af de samlede energikilder.	Non-renewable energy consumption %	57,79%	59,72%	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.3	
		Non-renewable energy production %	16,05%	15,08%					
6. Energiforbrugsintensitet pr. sektor med stor indvirkning på klimaet.	Energiforbrug i GWh pr. mio. EUR i indtægter for investeringsmodtagende virksomheder pr. sektor med stor indvirkning på klimaet.	Agriculture, forestry, fishing (GWh / mio. EUR)	1,23	4,32	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.3	
		Construction (GWh / mio. EUR)	0,12	0,14					
		Electricity, Gas, Steam and Air Conditioning supply (GWh / mio. EUR)	3,51	4,56					
		Manufacturing (GWh / mio. EUR)	0,40	0,71					
		Mining & Quarrying (GWh / mio. EUR)	1,49	2,27					
		Real Estate Activities (GWh / mio. EUR)	0,48	0,59					
		Transportation & Storage (GWh / mio. EUR)	1,39	1,62					
		Water Supply, Sewerage, Waste mgmt. & remediation (GWh / mio. EUR)	0,91	0,99					
		Wholesale & Retail Trade & Repair of Motor Vehicles & Motorcycles (GWh / mio. EUR)	0,08	2,40					
Drivhusgas-emissioner (voluntary)	1. Investeringer i virksomheder uden initiativer til reduktion af CO2-reduktioner	Andel af investeringer i investeringsmodtagende virksomheder uden initiativer til reduktion af CO2-emissioner med henblik på tilpasning til Parisaftalen	% (Andel uden initiativer)	34,22%	37,37%	Ikke opgjort	Udviklingen tilskrives porteføljesammensætning, herunder eksklusioner	Se afsnit 3.2 og 3.3	
Biodiversitet (mandatory)	7. Aktiviteter der påvirker biodiversitetsfølsomme områder negativt.	Andel af investeringer i investeringsmodtagende virksomheder med anlæg/aktiviteter i eller tæt på biodiversitetsfølsomme områder, hvis disse investeringsmodtagende virksomheders aktiviteter har en negativ indvirkning på disse områder.	% involved	2,80%	3,97%	Ikke opgjort	Se øverst	PenSam ønsker at øge sit fokus og arbejde med biodiversitet, og har i den forbindelse bl.a. besluttet at støtte op omkring 'Taskforce on Nature-related Financial' Disclosures' TNFD.	
Vand (mandatory)	8. Udledning til vand	Ton udledning til vand, der genereres af de virksomheder der investeres i, pr. mio. EUR investeret, udtrykt som et vægтет gennemsnit.	Ton / mio. EUR	0,00	0,59	Ikke opgjort	Opgørelsen af PAI 8 er forbundet med stor usikkerhed pga. meget lav data dækning.	Se øverst	PenSam vil i 2023 undersøge hvordan vandudledning kan blive en mere integreret del af 'Politik og retningslinje for Ansvarlige Investeringer og Aktivt Ejerskab'
Affald (mandatory)	9. Andel af farligt affald og radioaktivt affald	Ton farligt affald og radioaktivt affald, der genereres af de virksomheder, der investeres i, pr. mio. EUR investeret, udtrykt som et vægтет gennemsnit.	Ton / mio. EUR	3,27	7,87	Ikke opgjort	Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5	

(PAI) Indikator for negativ indvirkning på bæredygtighed:	Parameter:	Enhed:	Indvirkning i PSP 2023	Indvirkning i PSP 2022	Indvirkning i PSP 2021	Note (2023-tal):	Forklaring (udvikling 2022 til 2023):	Trufne og planlagte foranstaltninger og målfastsat for kommende referenceperiode:	
Sociale og personale-mæssige spørgsmål (mandatory)	10. Overtrædelse af Global Compact-principper og OECD-retningslinjer for multinationale virksomheder.	Andel af investeringer i investeringsmodtagende virksomheder, der har været involveret i overtrædelser af FN's Global Compact principper eller OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder.	% involved	0,85%	1,28%	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5
	11. Mangel på processer og overholdelsesmekanismer til overvågning af overholdelsen af FN's Global Compact-principper og OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder	Andel af investeringer i investeringsmodtagende virksomheder uden politikker for overvågning af overholdelsen af FN's Global Compact-principper eller OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder eller mekanismer til behandling af klager med henblik på at imødegå overtrædelser af FN's Global Compact-principper eller OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder.	% involved	54,94%	58,02%	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5
	12. Ukorrigeret lønforskel mellem kønnene	Gennemsnitlig ukorrigeret lønforskel mellem kønnene i de investeringsmodtagende virksomheder.	%	17,61%	14,94%	Ikke opgjort	Opgørelsen af PAI 12 er forbundet med stor usikkerhed pga. meget lav data dækning.	Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5
	13. Kønsdiversitet i bestyrelsen	Forhold i gennemsnit mellem kvindelige og mandlige bestyrelsesmedlemmer i de investeringsmodtagende virksomheder, udtrykt i % af alle bestyrelsesmedlemmer.	% female	33,27%	32,61%	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5
	14. Eksponering for kontroversielle våben (personelminer, klyngeammunition, kemiske våben og biologiske våben)	Andel af investeringer i investeringsmodtagende virksomheder, der er involveret i fremstilling eller salg af kontroversielle våben.	% involved	0,00%	0,00%	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5
Bekæmpelse af korruption og bestikkelse (voluntary)	II. Antal domfældelser og bødebøl for overtrædelser af love om bekæmpelse af korruption og bestikkelse	Antal domfældelser og bødebøl for investeringsmodtagende virksomheders overtrædelser af love om bekæmpelse af korruption og bestikkelse.	Antal domfældelser Bødebøl (millioner EUR)	26 629,55	8 3864,79	Ikke opgjort		Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5
	15. Drivhusgasintensitet.	Investeringsmodtagende landes drivhusgasintensitet.	K Ton CO2 ækv. / mio. EUR BNP	0,490	0,503	Ikke opgjort	PAI 15 kan også opgøres som 490 Ton CO2 ækv. / mio. EUR BNP. Tallet er forbundet med høj	Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.3
Investeringer i stater og supranationale organisationer (mandatory)	16. Investeringsmodtagende lande forbundet med krænkelse af sociale rettigheder.	Antallet af investeringsmodtagende lande forbundet med krænkelse af sociale rettigheder (absolut tal og relativt tal divideret med alle investeringsmodtagende lande) som omhandlet i internationale traktater og konventioner, FN's principper og i givet fald national lovgivning.	Antal %	3,00 5,00%	0,00% 0,00%	Ikke opgjort	PAI16 er forbundet med høj usikkerhed grundet lav datadækning.	Se øverst	Se afsnit 3.2 og 3.5
	17. Eksponering for fossile brændstoffer via fast ejendom.	Andel af investeringer i fast ejendom, der er involveret i udvinding, oplagring, transport eller fremstilling af fossile brændstoffer.	%	0,00%	0,00%	Ikke opgjort		PenSam investerer ikke i denne type ejendomme til fx oplagring af fossile brændstoffer	Se afsnit 3.3 og 3.4
Investeringer i fast ejendom (mandatory)	18. Eksponering for energiineffektiv fast ejendom.	Andel af investeringer i energiineffektiv fast ejendom.	%	29,19%	31,31%	Ikke opgjort		PenSam har løbende fokus på at energieffektivisere ejendomsporteføljen	Se afsnit 3.3 og 3.4

### 3 Beskrivelse af politikker for identifikation og prioritering af de vigtigste negative indvirkninger på bæredygtighedsfaktorer

PenSam forsøger generelt gennem udformning af investeringsstrategi og -forvaltning at mitigere de negative indvirkninger på bæredygtighedsindikatorer. Samtidig har PenSam defineret fire områder, der ønskes særligt fokus på i strategi og forvaltning, og som ud fra en samlet betragtning indebærer en prioritering og et fokus på hovedparten af PAI-indikatorerne 1-18 (samt de to frivillige indikatorer) i skemaerne i afsnit 2.

PenSams fire strategiske fokusområder i arbejdet med ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab er:

- Klima
- Fair skat
- Ansvarligt byggeri
- Arbejdstagerrettigheder

Transitionsrisici<sup>1</sup> vurderes at være de væsentligste bæredygtighedsrisici for PenSams investeringer. To af de valgte fokusområder, nemlig klima og ansvarligt byggeri, vurderes direkte at bidrage til at mitigere disse transitionsrisici. Fokusområderne indebærer således blandt andet en væsentlig lavere CO<sub>2</sub>-udledning i PenSams børsnoterede aktieportefølje end i markedet generelt, en øget eksponering mod selskaber der understøtter den grønne omstilling, impact-investeringer der vurderes at være attraktive i denne omstilling samt at PenSams danske ejendomsportefølje løbende tilpasses og udvikles ift. de ønsker og krav der stilles. Dette er uddybet i afsnit 3.3 og 3.4.

I afsnit 3.3 – 3.5 redegøres kort for PenSams arbejde med fokusområderne, herunder hvordan de enkelte fokusområder knytter sig til de enkelte PAI-indikatorer (Fair skat er undtaget, da det ikke direkte knytter sig til PAI-indikatorerne).

#### 3.1 Governance

Det er PenSams bestyrelse, som fastlægger de overordnede rammer for arbejdet med ESG, herunder hvordan bæredygtighedsrelaterede risici og -muligheder integreres i investeringsforvaltningen. Bæredygtighedsrisici defineres bredt som både klima- og miljømæssige (E), men også sociale (S) eller ledelsesmæssige (G) begivenheder, der kan have negativ indvirkning på PenSams investeringer.

PenSams strategiske tilgang til ESG-arbejdet er fastlagt i 'Politik og retningslinje for Ansvarlige Investeringer og Aktivt Ejerskab', der i sin helhed er tilgængelig på [www.pensam.dk](http://www.pensam.dk).

Direktionen implementerer og udvikler bestyrelsens vedtagne strategi, og det daglige arbejde er forankret i investeringsafdelingen under ledelse af investeringsdirektøren og Head of ESG. Nye tiltag, f.eks. indstilling af nye grønne investeringer, forslag til ændringer i den gældende politik eller nye compliancekrav, forelægges Investeringskomitéen (IK) til orientering/godkendelse af direktionen. IK-møder afholdes på månedsbasis.

---

<sup>1</sup> Risici som opstår gennem samfundets tiltag med henblik på at adressere miljø- og klimarelaterede udfordringer.

Direktionen har senest vedtaget en opdateret 'Politik og retningslinje for Ansvarlige Investeringer og Aktivt Ejerskab' oktober 2024.

## 3.2 Monitorering og eksklusion af selskaber/lande

PenSam overvåger systematisk investeringsporteføljerne og de eksterne kapitalforvaltere, der investerer på vegne af PenSam.

PenSams interne monitorering/analyse har særligt fokus på klima/udvalgte fossile sektorer. Dette med henblik på dialog eller evt. eksklusion som følge af manglende CO<sub>2</sub>-reduktion eller utilfredsstillende transitionsplaner samt opnåelse af PenSams klimamålsætninger.

Monitorering af investeringsporteføljen sker også på baggrund af Internationale aftaler og konventioner (se også afsnit 5), herunder f.eks. FN's Global Compacts 10 principper samt FN-understøttede principper for ansvarlige investeringer, også betegnet PRI.

Ved indgåelse af nye investeringstilsagn og i den løbende opfølgning vurderes PenSams eksterne kapitalforvaltere i forhold til håndtering af ESG.

PenSam samarbejder med screenings- og engagementselskabet Sustainalytics, der er en global og uafhængig analyse- og rådgivningsvirksomhed. Sustainalytics foretager løbende screening af PenSams porteføljer med henblik på eventuel eksklusion af selskaber. Derudover foretages der en separat screening af de nordiske selskaber i porteføljen om kontroverser vedrørende overenskomster eller arbejdsforhold.

Foretager et selskab dispositioner, der medfører bæredygtighedsrisici, som ikke vurderes at blive kompenseret via højere forventet afkast, eller ikke er forenelige med PenSams værdier og holdninger, så vil PenSam via aktivt ejerskab forsøge at få selskabet til at ændre adfærd, før der foretages eksklusion.

Der er flere forretningsområder som PenSam ikke ønsker at være investeret i, hvorfor disse ekskluderes uden engagement. Dette er enten fordi forretningsmodellen vurderes at medføre uønskede risici på langt sigt eller fordi denne ikke er i overensstemmelse med PenSams værdier og holdninger. Disse forretningsområder er følgende:

- Kontroversielle våben (Klyngevåben, biologiske våben, atomvåben og landminer). Dette omfatter både selskaber involveret i slutfremstilling og -produktion, men også i vid udstrækning selskaber hvis delkomponenter/services er fremstillet særligt med henblik på at indgå i produktionen af de nævnte kontroversielle våbentyper
- Kul. Selskaber hvor mere end 5% af omsætningen er relateret til kul ekskluderes. Hvis selskabet har en konkret og nær plan for en transition væk fra kul, kan der gøres undtagelser fra 5% grænsen.
- Olie. Selskaber hvor mere end 40% af reserverne er i risiko for ikke at blive udvundet (også betegnet stranded assets).
- Tjæresand
- Tobak

## 3.3 Fokusområde: Klima

PenSams arbejde med fokusområdet klima vurderes – ud fra en forsigtig betragtning og med forbehold for at PAI-indikatorerne modningsmæssigt er på et tidligt stadie – at have en positiv

indvirkning på PenSams PAI 1-6, PAI 15 samt PAI 17-18. Dertil også den ene af to frivillige indikator omhandlende ”Investeringer i virksomheder uden initiativer til reduktion af CO2-reduktioner”.

PenSam ønsker aktivt at bidrage til Paris-aftalen fra 2015 om, at den gennemsnitlige temperaturstigning skal holdes ”godt under” 2 grader. Samtidig tages der højde for de økonomiske risici og bæredygtighedsrisici, der er ved at investere i den fossile industri ved bl.a. at:

- Eksponeringen mod kul minimeres, herunder gennem eksklusion af selskaber, hvor mere end 5% af omsætningen er relateret til kul, og selskaberne ikke er i gang med en markant transition væk fra kul
- Eksponeringen mod olie og gas overvejes løbende, og er i dag på et meget lavt niveau. Der vil primært blive investeret i selskaber og projekter, der vurderes at være omstillingsparate i forhold til en bæredygtig udvikling
- Investeringer i direkte infrastrukturprojekter inden for den fossile industri skal vurderes at bidrage til den grønne omstilling

Klima følger generelt PenSams overordnede tilgang til ansvarlighed, som opdeles i tre elementer:

## 1. Eksklusion

*Investeringer der ikke ønskes i porteføljerne, f.eks. relateret til kul, tjæresand, olie m.m.*

## 2. Aktivt ejerskab

*PenSam samarbejder typisk med andre investorer, der forsøger at påvirke selskaber og andre aktører i en ønsket retning, f.eks. via Climate Action 100+, engagement via Sustainalytics, stemmeafgivning m.m.*

## 3. Impact investeringer

*Særligt fokus på at foretage investeringer, der understøtter et holdbart klima. Dette skal dog ske under forudsætning af, at afkastene er konkurrencedygtige sammenlignet med andre investeringer.*

PenSam har tilsluttet sig PAII (Paris Aligned Investment Initiative), hvor målet er, at PenSam skal være net zero (nul CO2 udledning) i 2050. Derudover er der udarbejdet et delmål for CO2 udledningen i 2025, hvor aktie- og kreditporteføljen samt den danske ejendomsportefølje skal udlede 55 % mindre CO2 i forhold til 2019.

PenSam arbejder løbende med at integrere klimarisici i investeringsprocessen og deltager i flere investeringsfora, der fremmer den grønne omstilling:

- TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures)
- IIGCC (Institutional Investors Group on Climate Change)
- Climate Action 100+
- PAII (Paris Aligned Investment Initiative)
- PRI (Principles for Responsible Investment)

Nedenfor er oplistet aktuel status og mål for CO2-reduktion samt andel af bæredygtige investeringer i pensionsproduktet Fleksion (produktet som tilbydes ved nytegning i PenSam Pension):

Nøgletal og mål	Enhed	Mål	Status
Målsætning for bæredygtige investeringer	%	15% i 2025 og 20% i 2030	10-11%
CO <sub>2</sub> -reduktion:	%	- 55% i 2025 (ift. 2019) og net-zero i 2050	ca. -50--55%

## 3.4 Fokusområde: Ansvarligt byggeri

PenSams arbejde med fokusområdet ansvarligt byggeri (samt klima) vurderes – ud fra en forsigtig betragtning og med forbehold for at PAI-indikatorerne modningsmæssigt er på et tidligt stadie – at have en positiv indvirkning på PenSams PAI 17-18, der begge knytter sig investering i fast ejendom.

Byggeri og ejendomsdrift bidrager med en væsentlig andel af CO2 udledningen i samfundet, og det har i stigende grad politisk bevågenhed at gøre ejendomsmassen mere bæredygtig. For at være på forkant med lovgivning og fastholde samt udvikle økonomisk sunde ejendomme gennem fokus på bæredygtige løsninger, er der udarbejdet en bæredygtighedsstrategi for PenSams ejendomsportefølje.

Med bæredygtighedsstrategien for ejendomme vil PenSam:

- At CO2-udledning reduceres med 50 % i 2025 ift. 2021
- Energimærker løftes med 25 % i 2025
- Opførelse af elbil lade standere på porteføljens p-pladser
- Bæredygtigheds certificering af >20 % af porteføljens ejendomme (målt på areal) i 2025

## 3.5 Fokusområde: Arbejdstagerrettigheder

PenSams arbejde med fokusområdet arbejdstager- og menneskerettigheder (samt den overordnede monitorerings- og eksklusionsstrategi omkring bl.a. internationale konventioner og kontroversielle våben) vurderes – ud fra en forsigtig betragtning og med forbehold for at PAI-indikatorerne modningsmæssigt er på et tidligt stadie – at have en positiv indvirkning på PenSams PAI 10-14 og PAI 16. Derudover vurderes det også at have en positiv indvirkning på den ene af to frivillige indikatorer omhandlende *"Antal domfældelser og bødeløb for investeringsmodtagende virksomheders overtrædelser af love om bekæmpelse af korruption og bestikkelse"*.

Som arbejdsmarkedspensionsselskab for medlemmer ansat i velfærdssektoren er menneskerettigheder, og herunder arbejdstagerrettigheder, et naturligt fokusområde for PenSam.

PenSams investeringer overvåges derfor løbende for kritisable forhold eller brud på konventioner og internationale aftaler om menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder. PenSams arbejde tager afsæt i FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhvervsliv, som udgør en overordnet ramme for erhvervslivets ansvar for menneskerettigheder, samt konventioner fra ILO, Den Internationale Arbejdsorganisation, som er FN's faglige organ for arbejdsmarkedsspørgsmål.

ILO arbejder for at bekæmpe fattigdom og fremme social retfærdighed gennem en række konventioner om grundlæggende arbejdstagerrettigheder, som blandt andet tæller konventioner mod tvangsarbejde og børnearbejde og konventioner for at fremme sikkerhed, sundhed og ordentligt arbejdsmiljø på arbejdspladsen. PenSams investeringer foretages med respekt for disse internationale konventioner, og bliver PenSam bekendt med, at konventionerne ikke overholdes, går PenSam i dialog med selskabet og/eller ultimativt ekskluderer selskabet fra porteføljen.

## 4 Politikker for aktivt ejerskab

PenSams politik for aktivt ejerskab er beskrevet i 'Politik og Retningslinje for Ansvarlige investeringer og Aktivt ejerskab' med tilhørende bilag, der i sin helhed er offentliggjort på PenSams website, herunder på undersiden 'Bæredygtighedsrelaterede oplysninger' (jf. SFDR-lovgivningen).



Som en del af den samlede politik er bilag 7 'Politik for aktivt ejerskab (iht. lov om forsikringsvirksomhed)', der er udarbejdet med henblik på compliance iht. bestemmelserne i lov om forsikringsvirksomhed.

## 4.1 Sammenfatning

### Monitorering:

PenSam overvåger systematisk investeringsporteføljerne og de eksterne kapitalforvaltere, der investerer på vegne af PenSam.

Monitorering af investeringsporteføljen sker internt eller via ekstern samarbejdspartner.

Monitorering sker desuden under hensyn til hovedparten af PAI-indikatorerne relateret til klima, arbejdstagerrettigheder og fast ejendom.

I betydeligt omfang har PenSams interne monitorering/analyse fokus på klima/udvalgte fossile sektorer. Dette med henblik på dialog eller evt. eksklusion som følge af manglende CO2-reduktion eller utilfredsstillende transitionsplaner samt opnåelse af PenSams klimamålsætninger.

PenSam samarbejder med screenings- og engagementselskabet Sustainalytics, der er en global og uafhængig analyse- og rådgivningsvirksomhed. Sustainalytics foretager løbende screening af PenSams porteføljer med henblik på eventuel eksklusion af selskaber. Derudover foretages der en separat screening af de nordiske selskaber i porteføljen om kontroverser vedrørende overenskomster eller arbejdsforhold.

### Eksklusion:

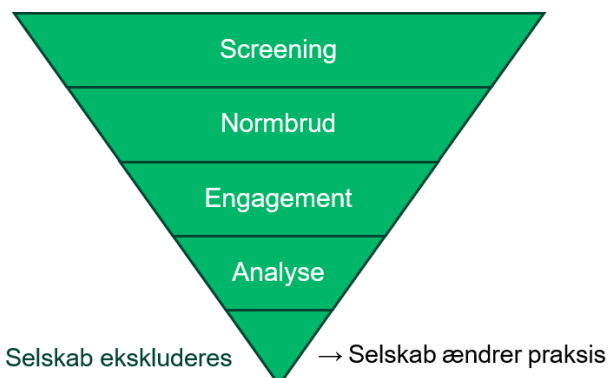
PenSam kan vælge at ekskludere fordi:

1. Vi mener, at den problematiske forretningsmodel eller adfærd medfører risici eller går ud over afkastet på sigt, f.eks. hvis den medfører uønskede bæredygtighedsrisici.
2. Selskabets/landets aktiviteter strider mod PenSams værdier og holdninger – og eksklusion begrænser ikke investeringsuniverset i en grad, der påvirker optimeringen af porteføljen negativt.

Eksklusion kan ske på grundlag af monitorering/analyse foretaget internt i PenSam eller på grundlag af monitorering foretaget i samarbejde med eksterne samarbejdspartnere.

### Screeningsproces:

Screening foretages af enkelte selskaber/sektorer eller på porteføljeniveau. Figuren nedenfor illustrerer den overordnede screeningsproces:



I forhold til f.eks. arbejdstagerrettigheder (og de dertil knyttede PAI-indikatorer), vil Sustainalytics udføre screening af PenSams porteføljer. Ved mistanke om normbrud (f.eks. overtrædelse af konventioner og internationale aftaler) eller dårlig ledelsespraksis undersøges sagen nærmere.

Ved konstatering af normbrud/dårlig ledelsespraksis indleder Sustainalytics en engagementsproces med selskabet. På baggrund af engagement udfører Sustainalytics analyser af selskabet, som PenSam løbende vurderer. Dette kan resultere i to scenarier; selskabet ændrer praksis, eller selskabet ekskluderes og frasælges.

PenSams proces for internt udarbejdede screeninger følger ligeledes ovenstående trin. Hvis der i en intern screening i relation til f.eks. klima identificeres normbrud/adfærd, som vurderes at medføre uønskede bæredygtighedsrisici, kan PenSam vælge i samarbejde med Sustainalytics at rette henvendelse til det pågældende selskab. Interne screeninger kan også resultere i eksklusion uden en forudgående dialog.

#### Fokusområder og kobling til PAI:

PenSam har defineret fire områder, der ønskes særligt fokus på: Klima, Fair skat, Ansvarligt byggeri og Arbejdstagerrettigheder.

PenSams arbejde med fokusområdet klima vurderes at have en positiv indvirkning på PenSams PAI 1-6, PAI 15 samt PAI 17-18. Dertil også den ene af to frivillige indikator omhandlende *"Investeringer i virksomheder uden initiativer til reduktion af CO2-reduktioner"*.

Fokusområdet arbejdstager- og menneskerettigheder vurderes at have en positiv indvirkning på PenSams PAI 10-14 og PAI 16. Derudover vurderes det også at have en positiv indvirkning på den ene af to frivillige indikatorer omhandlende *"Antal domfældelser og bødebølber for investeringsmodtagende virksomheders overtrædelser af love om bekæmpelse af korruption og bestikkelse"*.

Ansvarligt byggeri vurderes at have en positiv indvirkning på PenSams PAI 17-18, der begge knytter sig investering i fast ejendom.

#### Eskalering:

Analysemæssigt arbejder PenSam med PAI-indikatorerne både på selskabsniveau og på aggregeret niveau, jf. også afsnit 2 hvor PAI-indikatorerne er opgjort aggregeret iht. SFDR.

PenSam har ikke i dag – blandt andet fordi PAI-data endnu modningsmæssigt er på et tidligt stadie – fastsat eksakte tærskelværdier for, hvornår det enkelte selskabs PAI-indikatorer (f.eks. niveauet for CO2-aftryk) bør resultere i en eskalering og evt. eksklusion, jf. afsnit om screeningsproces. Dialog og evt. eksklusion beror derfor ofte på en konkret vurdering i den enkelte sag.

I tilfælde af normbrud/identifikation af uønskede bæredygtighedsrisici i enkelte selskaber er det generelt PenSams tilgang, at der udvises større tålmodighed overfor selskaber, som udviser forståelse for problemstillingen samt vilje og evne til at ændre den aktuelle praksis, jf. screeningsprocessen beskrevet ovenfor.

PenSam gennemgår og opdaterer halvårligt en observationsliste, der afspejler hvilke selskaber hvori der er en igangværende engagementproces. Opdatering af observationslisten sker ved, at nye selskaber tilføjes (i tilfælde af normbrud/kontroverser). Derudover at selskaber fjernes fra listen, hvis de ikke længere er i porteføljen, er kommet på PenSams eksklusionsliste eller fordi problemstillingen vurderes løst. Den opdaterede observationsliste offentliggøres på pensam.dk.

Vi henviser afslutningsvis til 'Politik og Retningslinje for Ansvarlige investeringer og Aktivt ejerskab' (inkl. bilag) for en detaljeret gennemgang af PenSams tilgang til aktivt ejerskab.

## **5 Henvisninger til internationale standarder**

Gengivet i sin helhed som den også fremgår i PenSams 'Politik og retningslinje for Ansvarlige Investeringer og Aktivt Ejerskab':

PenSams investeringer i selskaber bliver overvåget i forhold til nedenstående konventioner og internationale aftaler:

- FN Global Compacts 10 principper
- Principper for ansvarlige investeringer / Principles for Responsible Investment (UN PRI)
- OECD Guidelines for Multinational Enterprises
- The Paris Agreement COP21
- Internationale og danske sanktioner
- Universal Declaration on Human Rights
- UN Guiding Principles on Business and Human Rights
- ILO Core Conventions
- ILO Convention 155 Occupational Health and Safety
- Kyoto Protocol
- Montreal Protocol
- Convention on Biological Diversity
- Ottawa Convention on Anti-Personnel Landmines
- UN Convention against Corruption
- Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction
- The Chemical Weapons Convention
- The Convention on Cluster Munitions (Oslo convention)
- Treaty on the prohibition of nuclear weapons

## **6 Historisk sammenligning**

Se bemærkninger i skemaerne i afsnit 2.